

Kwieciński, Zbigniew

Podręcznik badań jakościowych

Acta Universitatis Nicolai Copernici. Socjologia Wychowania 13 (317), 3-4

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

PODRĘCZNIK BADAŃ JAKOŚCIOWYCH

Wydawnictwo „SAGE” wydało w 1994 roku wielki co do rozmiarów i niezmiernie ważny dla nauk społecznych podręcznik *Handbook Qualitative Research* pod redakcją Normana K. Denzina i Yvonny S. Lincoln (stron 663). Na jego strukturę składa się sześć części: Ogląd pola badań jakościowych. Ważniejsze paradygmaty i perspektywy badawcze. Strategie badań. Metody zbierania i analizy materiałów empirycznych. Sztuka interpretacji, oceny i prezentacji wyników badań. Przyszłość badań jakościowych. Poszczególne części zawierają pełny światowy przegląd kolejnych aspektów badań jakościowych w naukach społecznych, także badań nad socjalizacją, inkulturacją i edukacją, od ich historii i ewolucji, do pełnego przeglądu i dyskusji nad kierunkami i orientacjami współcześnie dominujących nurtów badań jakościowych, poprzez szeroki, panoramiczny przegląd strategii badawczych, metod zbierania i analizy materiałów z badań, po sztukę interpretacji i rolę pisarskiej ekspresji w opracowaniu publikacji z badań. Książkę kończą rozwinięte w obszernej dyskusji pytania o przyszłość badań jakościowych. Studiowanie tej książki może przynieść w Polsce bardzo ważne ożywienie w stosunku podejścia jakościowego do badań oraz w dyskusji nad relacją orientacji pozytywistycznych w badaniach z zakresu nauk społecznych do relacji post- i antypozytywistycznych. Oprócz niezwykle ważnych wzorów strategii i metod badań, zresztą w Polsce od lat dobrze obecnych, jak chociażby analiza autobiografii czy obserwacja uczestnicząca, czytelnicy znajdą w tej książce solidną debatę metametodologiczną oraz ostrożność w zalecaniu którejkolwiek z metod czy strategii jako uniwersalnej. Przeciwnie, mimo iż w książce stosuje się metaforę badacza jako majsterkowicza, metaforę tancerza improwizującego taniec składany z ruchów ciała, muzyki, światła, nastroju, rytmu, relacji do partnera i do publiczności, czy porównanie do dziecka bawiącego się puzzlami, mimo że Valerie J. Janesick przestrzega przed *metodolatrią*, czyli bałwochwalczym kultem przed „twardymi” i „ścistyymi” metodami wytwarzania i analizy źródeł, to z drugiej strony wielokrotnie zaleca się w niej strategię *triangulacji*, to jest łączenie kilku metod, nawzajem się dopełniających, a pierwszą zasadą stosowania podejścia i metod jakościowych jawi się znajomość metodologii pozytywistycznej oraz założeń i podręcznika każdej z jej metod, jeśli decydujemy się na jej zastosowanie w obrębie owej triangulacji. Znakomita jest też debata nad zasadami poprawności badań jakościowych (prawdziwość, słuszność, jasność, przekonywalność) w porównaniu ze „Świątą Trójcą” reguł badań

ilościowych (trafność, rzetelność, istotność). Podręcznik jest wyposażony w ogromne zestawy bibliografii do każdego rozdziału, w wiele schematów dydaktycznych, w szczegółowe indeksy.

Najlepszym sposobem przybliżenia treści tego „Podręcznika” czytelnikowi polskiemu jest, jak sądzę, przedrukowanie świetnego wstępu napisanego doń przez dwoje jego redaktorów naukowych Normana K. Denzina i Yvonnę S. Lincoln. Do polskiego tłumaczenia ich wstępnego autokomentarza dołączam — oprócz spisu literatury, do której się oni odwołują — także pełny spis treści ich książki, gdyż w tekście „Wprowadzenia” często odnoszą się oni do tytułów, czy wręcz do numerów części i rozdziałów swej książki. W aneksie do tej prezentacji dołączam pięć tablic przeglądowych, które dodatkowo mogą zachęcić czytelników do sięgnięcia do „Podręcznika”.

Zbigniew Kwieciński

Norman K. Denzin, Yvonna S. Lincoln

WKRAČZANIE NA POLE BADAŃ JAKOŚCIOWYCH. WPROWADZENIE DO PODRĘCZNIKA*

Badania jakościowe mają długą i bogatą historię w naukach humanistycznych. Ich wagę w socjologicznych studiach nad życiem zbiorowości ludzkich ustanowiła praca Szkoły Chicagowskiej w latach dwudziestych i trzydziestych XX wieku. W antropologii tego samego okresu przełomowe studia Boasa, Mead, Benedict, Batesona, Evans — Pritcharda, Radcliffe — Browna i Malinowskiego nakreśliły kształt metody badań terenowych, w których obserwator wyjeżdża do obcego otoczenia, żeby studiować zwyczaje i obyczaje innego społeczeństwa czy kultury (krytyka tej tradycji badawczej, patrz Rosaldo, 1989, s. 25 — 45). Szybko metoda badań jakościowych zaczęła być wykorzystywana w innych dziedzinach nauk społecznych, jak chociażby w edukacji, pracy

* Norman K. Denzin, Yvonna S. Lincoln, *Introduction. Entering the Field of Qualitative Research*, [w:] *Handbook of Qualitative Research*, red. Norman K. Denzin, Yvonna S. Lincoln, Sage Publications. Thousand Oakes — London — New Delhi 1994, s. 1 — 17.